

INFORMACIJOS

Nr. 26 (49)

1953 m. birželio 24 d.

PLB Vokietijos Krašto Valdybos "Informacijos" yra savaitinis Krašto Valdybos organas, skiriamas tik spaudai, rankraščio teisėmis.

Redakcijos, pasinaudojančios čia dedamomis žiniomis ir straipsniais, maloniai prašomos nurodyti šaltinį: PLB Vok. "Informacijos".

VOKIETIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE

BIRŽELIO 14 MINĖJIMAS

- VARELIO senelių namuose minėjimas prarastas kartu su latviais ir estais stovyklos kino salėje. Jame dalyvavo virš 300 senukų, stovyklos administracija, vietos vokiečiai ir vokiečių spaudos atstovas. Pirmininkavo stovyklos vadovas, savo kalboje paliesdamas Pabaltijo valstybėms skaudžiuosius deportacijos įvykius. Pabaltiečių tautinių komitetų pirmininkai tarė žodį savomis kalbomis, o ilgesnėje kalboje vokiečių kalba visuomenė buvo supažindinta su tų kraštų istorija, nepriklausomybės kovomis, nepriklausomo gyvenimo laimėjimais, sovietų okupacija ir birželio 14 deportacijomis. Minėjimas baigtas visų trijų tautų himnais, kuriuos sugiedojo latvių choras.

Didžiulė salė buvo papuošta girliandomis, scena Pabaltijo valstybių herbais ir vėliavomis bei vokiečių vėliava. Pavergtųjų ir persekiojamųjų atminimą simbolizavo spygliuota viela apipintas kryžius, kuris stovyklos vadovo pageidavimu paskui pastatytas stovyklos rajone prie išvažiavimo į miestą. Minėjime priimta protesto rezoliucija, kurią lietuviai įteikia per VLIK'ą, o kitos tautybės per savo Centro Komitetus. Minėjimo rimtis, susikaupimas ir juo pareikštas protestas parodė kitų tautų žmonėms, kad Pabaltijo tautos sugeba organizuotai veikti, sielojasi dėl savo kraštų ir žmonių likimo, nors patys seneliai leidžia paskutiniąsias sa-

vo liūdno gyvenimo dienas. Vokičių laikraščiai gražiai ir išsamiai įvyksį minėjimą aprašė.

- GAUTINGO lietuviai pravedė minėjimą kartu su estais ir latviais. Sanatorijos aikštėje 8 val. ryto pakilo iki pusiau stiebo trijų valstybių vėliavos, o 8,30 val. bažnyčioje vokiečių kunigas atlaikė pamaldas, kurių metu išpudingai giedojo M. Budriūno vadovaujamas lietuvių choras. Per sanatorijos radiją 9,30 val. duotas minėjimas vokiečių ir pabaltiečių kalbomis. Buvo grojama pabaltiečių tautinė muzika ir himnai. Buvo išplatinti vokiečių kalba parašyti 600 atsišaukimų, o VLIK'o atsišaukimas paskleistas sanatorijos direkcijos ir gydytojų tarpe. Minėjimas baigtas 20 val. Vėliavos nuleidimu.

- AUGUSTDORFO stovykloje minėjimą parengė visi pabaltiečiai. 9 val. įvyko gražus ir jaudinantis vėliavų pakėlimas. Viena po kitos į augštų stiebyviršūnes pakilo keturios vėliavos-vokiečių ir pabaltiečių, - kurios paskui, gėdulo ženklan buvo nuleistos iki pusiau stiebo. Kelaint atskirų tautybių vėliavas, buvo giedamas tos tautos himnas. Prie vėliavų gražiai išsirikiavę stovėjo visų trijų Pabaltijo tautų po dvi mergaites tautiniuose drabužiuose. Pakėlus vėliavas ir nuskambėjus himnams, dienos nuotaikai pritaikintą kalbą vokiškai pasakė estų Centro komiteto narys adv. Reisenbergas.

Stovyklos kino salėje 19 val., buvo rodomi paveikslai iš estų, latvių ir lietuvių gyvenimo nepriklausomose ir pavergtose tėvynėse. Kiekviena tautybė parodė apytikriai po 50 paveikslų ir davė atitinkamus paaiškinimus vokiškai. Jų pasižiūrėti prisirinko pilna salė žmonių. Tokio žiūrovų skaičiaus joks kino filmas nesutraukdavo.

- WEHNEN lietuvių stovykloje Birželio 14 minėjimas prėjo gėdulo, susikaupimo ir pasiryžimo ženkle. Prie vėliavos pakėlimo pralkalbą pasakė Valdybos pirmininkas Barteška. 10 val. atlaikytos pamaldos už žuvusius ir ištremtuosius lietuvius su pritaikintu tai dienai pamokslu. Surinkta aukų ir išplatinta "Stop Genocide" ženklelių. Prieš minėjimą vokiečių laikraščių redakcijoms ir įstaigoms, pradedant valsčiaus įstaigomis ir baigiant ministerijomis, išsiuntinėti VLIK'o atsišaukimai vokiečių kalba.

- GEESTACHTE Birželio įvykių išvakarėse kapelionas kun. V. Šarka Spakenbergo gyventojams vietoje atlaikė pamaldas ir pasakė tam pritaikintą pamoslą. Birželio 14 d., vietinėse kapinėse, prie pabaltiečių paminklo, įvyko skaudžių įvykių minėjimas kartu su latviais ir estais. Be pabaltiečių dalyvavo nemažai vokiečių gyventojų ir kviestieji vokiečių organizacijų atstovai. Po vietinio dūdų orkestro įžanginės muzikos ir giesmės, kalbas pasakė evangėlikų kunigas ir vokiečių pabėgėlių organizacijos atstovas. Grojant gedulingą maršą, prie pabaltiečių paminklo tautiniais rūbais pasipuošusi lietuvaite, estė ir latvė padėjo gražų, visų trijų tautų tautybių grupių pirmininkai pasakė kalbas, o dūdų orkestras gedulinga muzika ir bendra malda užbaigė šį minėjimą. Vokiečių ir kitų svetimtaučių tarpe buvo išdalintos brošiūros "Der 14. Juni 1941 im Baltikum" ir VLIK'o atsišaukimas.

SALZGITTER-LEBENSTEDT e Apylinkės Valdybos pastangomis vietos evangėlikų ir katalikų bažnyčiose kunigai pasakė atitinkamus pamokslus ir pasimeldė už ištremtuosius ir nukankintus pabaltiečius. Evangėlikų kunigas prof. dr. Hempel, tą dieną melddamasis už rytų Berlyno jaunimą, kartu paminėjo: Šią valandą mes prisimename mūsų kaimynus Lietuvą, Latviją ir Estiją, kurie prieš 12 metų pergyveno baisiąsias dienas ir valandas. Kasdieną iki šios dienos, mums primenami neisivaizduotini sovietų žiaurumai."

Lietuviams minėjimas buvo pravestas birželio 21 dieną pamaldomis, kurias katalikams atlaikė kun. V. Šarka, o evangėlikams kun. Geležinis.

- **WUERZBURG** o lietuviai kartu su latviais ir estais iškilmingai paminėjo Birželio 14 -tąją, išskeldami pusiau stiebo visų trijų **Pabaltijo tautų vėliavas ir dalyvaudami pamaldose bei Regierungs-lager** io salėje, kur į minėjamą susirinko virš 200 žmonių, jų tarpe, be pabaltiečių, dar vokiečiai, rusų emigrantai ir vengrai. Minėjamą pravedė latvių kunigas Sanders, o kalbas pasakė vokiečių ir rusų pabėgėlių atstovai. Toliau ėjo deklamacijos ir latvių choro sudainuotos šventei pritaikintos dvi dainos. Didelio susidomėjimo sukėlė gauti iš Krašto Valdybos atsišaukimai vokiečių kalboje, kurių pareikalavimas buvo labai didelis.

- **KAISERSLAUTERN** e minėjimas įvyko 2040 IŠ kuopos patalpose. Dalyvavo tos kuopos nariai, 8593 Tiltų būrys, apylinkėje gyveną civiliai lietuviai ir estų būrys. 10 val. buvo atlaikytos pamaldos už lietuvius kankinius. Jas laikė ir gražų pamokslą pasakė svečias kun. Vikt. Kaleckis. Tuojuo po pamaldų ėjo dienos prasmei pritaikinta meninė dalis. Č. Jovaišo paruoštą montažą-melodeklamaciją atliko O. Jurkšienė, Baranauskas ir Černiauskas, J. Daukniui palydint pianinu. J. Lasinskas solo padainavo tris liaudies dainas. Adomaičių ir Jurkšų vaikučiai padeklamavo eilėraščių. J. Dauknyš pianinu ir Rimša akordeonu pagrojo lietuviškų melodijų. Baigiamąjį žodį tarė 2040 kuopos vadas kpt. R. Berentas. Apie šios dienos prasmę vietinėje vokiečių ir amerikiečių spaudoje buvo idėti straipsneliai.

- **STUTTGARTE** minėjimas pravestas susitarus lietuvių, latvių ir estų grupių pirmininkams. Lietuviams katalikams II val. pamaldas

laikė kun. Butkus, o evangėlikams kun. Jurkaitis. Į minėjamą susirinko apie 150 žmonių. Dalyvavo gudų, ukrainiečių ir vokiečių visuomenės atstovai. Į garbės prezidiumą pakviesti: estų atstovas Tollasson, latvių C. P. pirmininkas dr. Silde, VLIK o Vykd. Tarybos narys M. Gelžinis ir, kaipo labai nuo bolševikų teroro nukentėjęs, Šukys.

Po įžangos žodžių, kuriuos pasakė Janevičs, tylos minute pagerbti bolševikų nužudytieji, kankinamieji kalėjimuose ir vergų darbo stovyklose pabaltiečiai. Kalbas pasakė dr. Silde, Tollasson ir Gelžinis. Pirmieji du kalbėtojai plačiau nušvietė bolševikų įvykdytą ir tebevykdomą terorą ir rusifikaciją Pabaltijo kraštuose. Kvietė visus dar aktyviau įsijungti į kovą dėl Pabaltijo ir kitų bolševikų užgrobtų kraštų išlaisvinimo. M. Gelžinis išryškino Pabaltijo kraštų išlaisvinimo perspektyvas dabartinėje politinėje situacijoje, o antroje kalbos dalyjenušvietė bolševikų sulaužytas sutartis iš iškilmingus pareiškimus ir kaip jie, naudodami smurtą, provokacijas ir apgaulę, okupavo Pabaltijo kraštus ir juose laikosi tik baisaus teroro pagalba. Po kiekvienos kalbos buvo giedamas tos tautos himnas, kuriai priklausė kalbėtojas. Susirinkimas priėmė atitinkamą protesto rezoliuciją. Minėjimas baigtas deklamacijomis, kuriose iš lietuvių dalyvavo vargo mokyklos mokiniai E. Vormaitė, L. Skeivalas ir G. Lipsytė. Minėjimas dalyviams padarė gilų įspūdį.

- AUGSBURGE IOO su viršum pabaltiečių sekmadienį minėjimui susirinko į gražią, tautinėmis vėliavomis ir gėlėmis bei žalumynais išpuoštą salę. Dalyvių daugumą sudarė lietuviai. Minėjimo pradžioje buvo sugrota smukų Fibik o "Poema". Pirmąjį pranešimą vokiečių kalba padarė latvių atstovas Avotins, plačiai nušviesdamas praeities Pabaltijo valstybių likimą, kuri lemė rytai ir vakarai, nes Pabaltijis buvo lyg tiltas tarp Vokietijos ir Rusijos. Šiaip pasakaitininkas kalbėjo tik apie Latviją, nepaminėdamas nei Lietuvos, nei Estijos.

Mirusieji ir tebekėnciantieji buvo pagerbti atsistojus tylos minutei. Lietuvių vargo mokyklos mokiniai pasakė Lietuvos partizanų eilėraščius: lietuviškai A. Vasiliauskas, o jo vertimą eilėmis į vokiečių kalbą A. Švelnys. Lietuvių bendruomenės komiteto pirminikė V. Augustaitienė kreipėsi į visus atsilankiusius vokiečių kalba, pabrėždama šios dienos reikšmę ir linkėdama glaudaus bendradarbiavimo Pabaltijo tautoms. Lietuvių kalba ji nušvietė po-

litikos įvykius iki šios dienos, ypatingai įvertindama Eisenhowerio ir Dulles pareiškimus Pabaltijo laisvės reikalui. Dvi estų ir dvi latvių mergaitės padeklamavo eileraščius, o tų grupių pirminkai tarė žodį savomis kalbomis. Pabaltijo vokiečių vardu ponas Gruenbaum sveikino susirinkusius ir pareiškė gilią užuojautą dėl žiauraus likimo, primindamas, kad visi esame bendro likimo draugai. Minėjimas baigtas Šuberto "Ave Maria". Dalyvių veiduose matėsi rimbis ir susikaupimas, nes daugumas iš jų turi artimuosius tėvynėje, kovojančius partizanų eilėse arba ištremtus į tolimą Sibirą.

- LUEBECKO minėjime, trumpai atžymėtame jau pereiname biuletenyje, Meesen kareivinių lietuvių atstovavo Genys ir Pyragius, o Schwartzau Labutis ir Liegus. Prie paminklo lietuvių vardu padėtas gražus vainikas su įrašais ir tautiniu kaspinu. Paskaitas skaitė Pyragius, o vokiškai Liegus. 16 val. kun. kapelionas V. Šarka atlaikė katalikams pamaldas.

Luebecko lietuviai ir pabaltiečiai buvo ypatingai veiklūs paskleisti minėjimo mintis vokiečių visuomenėje ir spaudoje. Be jau minėtų laikraščių, žinias išidėjo dar "Hamburger Abendblatt", o Hamburgo radiofonas pakartotinai skelbė apie minėjamą: birželio 13 d. 13 val. radiofono pranešėjas, pasinaudojo Luebecko pabaltiečių paruošta medžiaga savo komentarams, kurie 19,15 val. buvo pakartoti Berlyno programoje. Pranešimai buvo pakartoti tą dieną 24 val. ir sekmadienį 7 val., o 13 val. paskaitytas reportažas: "Deportation in Baltischen Staaten", p. Sven Hasselblatt.

- DORNSTADTO seniūnijos seneliai minėjamą pravedė kartu su kitais pabaltiečiais. Senelių namų bažnytelėje latvių kun. Bans atlaikė evangėlikams iškilmingas pamaldas, kuriose dalyvavo visi vaikščioti galintieji seneliai, namų administracija ir svečiai. Po pamaldų, bendrame susirinkime buvo prisimintos baisiosios birželio 14 deportacijos ir pagerbti žuvusieji mūsų tautiečiai. Administracijos nariams ir svečiams buvo iššalinti VLIK o atsišaukimai.

SCHLESWIG-HOLSTEINO PATARIAMOSIOS TARYBOS POSĖDIS

Birželio 17d. įvyko tarybos posėdis, kuriame dalyvavo, be kitų, Darbo, Socialinių Reikalų ir Pabėgėlių Ministerijos atstovai, federalinės vyriausybės atstovas ir UN pabėgėlių reikalams komisa-

ras Mr. Pearman-Wilson. Lietuviams atstovavo Krašto Valdybos narys E. Žilius.

Posėdyje aptarta: I. Pasų reikalai. Numatyta visiems buvusiems DP išduoti vadinamuosius "London Travelling Dokuments". Šių pasų negaus tik tie asmenys, kurių išvykimas į kitą valstybę sudarytų grėsmę vokiečių valstybei. Jiems bus išduoti tik "Fremdenpass" su teise gyventi Vokietijoje. Pabaltijo valstybių piliečiams, turintiems savo kraštų vyriausybių išduotus pasus, LTD nebus duodami ir jie bus traktuojami nebe kaip benamiai užsieniečiai, bet kaip tikri užsieniečiai, kurių globa privalo rūpintis tų kraštų atstovybės. Pabaltiečių bus atsiklausama, ar jie toliau nori likti "heimatloser Auslaender", ar nori likti tik po savo atstovybės konsularine globa. LTD nepasiturintiems išduodami nemokamai.

2/ Schleswig-Holsteino vyriausybė numatė Hamburgo apylinkėje pastatyti užsieniečiams pabėgėliams 25 namų koloniją. Iki šiol gauti tik 14 prašymai tuose namuose apsigyventi, nes visi užsieniečiai prisibijo, kad, būdami bedarbiai, negalės išsimokėti augštos mėnesinės nuomos, kuri vienai šeimai atseitų vid. 79,-DM.

3/ Dėl emigracijos ir perkėlimo Vokietijoje federalinės vyriausybės atstovas pareiškė, kad vedamos derybos dėl emigracijos į JAV. Numatoma, kad JAV priims ypatinga kvota apie 240.000 pabėgėlių, jų tarpe ir buvusių DP. Bus stengiamasi, kad emigraciniai įstatymai būtų sušvelninti, kad galėtų ligoti ir vyresnio amžiaus žmonės išemigruoti. Buvusiems DP numatoma suteikti lygias teises kaip ir rytų pabėgėliams pasinaudoti vyriausybės parama kėlimuisi į Nordrhein-Westfalijos ar kitus kraštus, kur darbo sąlygos geresnės. Tuo reikalu krštų vyriausybės išleis DP liečianti potvarkį.

4/ Jaunimo mokslinio programa Schleswig-Holsteine numatyta užsieniečių jaunimui suteikti galimybę lavintis "Jugendaufbauwerk" įmonėse ir internatuose. Stovyklų vadovybės kviečiamos sudaryti sąrašus, pagal kuriuos jaunuoliai-ės galėtų būti įtraukiami į produktingą darbą.

5/ Įsikūrimo paskolas "Lastenausgleichs-Bank" Bad Godesberge, su kapitalu 6,9 mil. DM, numato buvusiems DP pagreitintai išmokėti. Vienai šeimai pagal būtinumą duodama 4 ir 8 tūkstančiai. Formuliarus galima gauti "Vertriebenen Bank", Bad Godesberg. Norintieji paskolų turi nedelsdami prašyti formuliary ir juos bankui įteikti. Šiuo metu bankas turi apie 5800 prašymų. Atskiromis grupėmis bankas išmokėjo: lenkų tautybės buvusiems DP virš 320.000 DM, o kitų tautybių po mažiau.

- BALF'o įgaliotinio Vokietijoje įstaiga persiūtė Krašto Valdybai šias Amerikos lietuvių aukas mokykloms:

1. Tautininkų Klubo Brooklyne, per p. P. Narvydą 25 dol. / Už išplatintus Vargo Mokyklos ženklelius, gautus iš dr. Palaičio /.
2. Tėvynės Mylėtojų Draugijos 68-tos kuopos per BALF'o 76 skyrių.
3. Pr. Šimelaičio, Verdun, Que., Kanada - 18,44 dolerių.

IŠ VOKIEČIŲ SPAUDOS

- Visa eilė vokiečių laikraščių deda žinutes antrašte "Eisenhower'is tikisi laisvės Pabaltijo kraštams" arba "Laisvė Pabaltijo valstybėms", kuriomis perduodamas iš New Yorko pranešimas apie šeštadienio vakare Eisenhower'io padarytą pareiškimą, kad Pabaltijo valstybėms vėl atgausiančios laisvę.
- Vokiečių laikraščiai taip pat skelbia serijomis žinutes, kad "Baltai yra skeptiški", arba "Lietuviai, latviai ir estai skeptiški", arba "Pabaltiečiai įspėja dėl naujo rytų Locarno". Tose žinutėse, vienur plačiau, kitur siauriau, paduodamas buvusio Lietuvos finansų ministerio dr. P. Karvelio įspėjimas, kad tokia nauja sutartis galutinai sovietams išduotų virš 100 milijonų rytų europiečių. Pabaltiečiai, turėję su rusais vertingesnes sutartis kaip Locarno sutartis, vistiek pateko į vergiją. Nėra prasmės daryti sutartis, kol egzistuoja šiandieninės galios raudonoji armija, nes yra įrodyta, kad sovietai sutarčių nesilaiko.
- "Volksbote", Gruenzburg, pakartoja seną, prieš kelis mėnesius "Tremtyje" įdėta spėliojimą, kad sovietai iš Lietuvos repatrijuos ten dar likusius vokiečius. Straipsnyje kalbama apie laišką, iš kurio galima spręsti, kad šį pavasarį Lietuvoje vokiečiai yra pasiruošę naujai registracijai.
- Lietuvos vokiečių laikraštis "Heimatstime" plačiai atpasakoja V. Krėvės lietuvių spaudoje paskelbtus prisiminimus. "Heimatstimme" redakcijos narys tuo reikalu lankėsi Vokietijos Krašto Valdyboje ir buvo aprūpintas medžiaga. Prisiminimų atpasakojimas bus deda-

mas ir sekančiuose laikraščio numeriuose.

- Lietuvos vokiečių sąjungos pirmininkas, p. Alexander de la Croix, "Heimatstimme" skelbimu, sulaukęs 65 m. amžiaus. Jis gimęs Lietuvoje tėvų Leišių dvare, Mažeikių apskrityje. Ypatingai atsidėjęs dirba Lietuvos vokiečių labui nuo karo pabaigos, o prieš pabaigą rūpinosi juos iš Lietuvos išgabenti dar tais laikais, kai vokiečiuose evakuacijos mintis buvo peikiama ir net draudžiama.

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Grižusiųjų į Lietuvą likimas

Vokėtijos Krašto Valdybą šiomis dienomis aplankė jauna lietuvaitė, kilusi iš Tauragės, kuri 1945 m. iš Luebecko, rusų įkalbėta, grįžo į Lietuvą, o dabar, apsimetusi vokietaitė, atvyko su vokiečių transportu į vakarų Vokietiją.

Ji su seserimi ir dėde 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Kulme pasimetė su dėde ir, likusi su savo penkerių metų seserimi, atsidūrė Glueckstadte, Ji pati karo pabaigoje buvo vos devynių metų mergytė. Po kapituliacijos, 1945 metų rudenį, Luebecke susirado rusų konsulatą arba įstaigą, kurią tuomet taip vadindavo. Konsulate buvo vienas lietuvis karininkas, majoro laipsnyje, kuris ją prikambėjo grįžti į Lietuvą. Ji su seserimi buvo apgyvendinta įstaigoje dideliame kambaryje, kuriame rinkosi tokie rusų privilegijoti repatriantai. Po dviejų savaičių susirinko apie 20 asmenų ir pirmuoju transportu buvo išgabenti į Gardiną.

Kol buvo rusų įstaigos Luebecke žinioje, visi buvo labai globojami ir gerai penimi. Pakelėje į Gardiną maistas taip pat buvo geras ir niekas grįžtančiųjų neskriaudė. Reikalai visai pakitėjo Gardine. Jie ten buvo suvaryti į požeminių bunkerių stovyklą, kur jau buvo apie 900 tokių sugrįžėlių. Daugumas buvo ukrainiečiai. Lietuvių buvo gal apie 300. Čia visų pirma atėmė sugrįžėliams visus daiktus, rūbus, brangenybes ir viską, kas tik buvo vertinga. Jai atėmė dar iš motinos paveldėtą auksinį laikrodėlį ir šiaip viską. Nors buvo vaikas, turėjo tuojau eiti į darbą, rinkti šakas ir pan. Valgis buvo neapsakomai blogas. Pietums davė kažin kokių mirkytų grūdų sriubos ir vieną 50 gramų riekutę duonos. Vėliau duonos normą padidino iki 100 gr.

Suaugusius tardė ir klausinėjo. Jaunus vyrus paėmė neva vienai dienai darbams. Aiškino, kad kitą dieną grįšią. Kai negrįžo, tai artimuosius ir motinas ramino, kad grįšią po savaitės. Bet taip iš jų niekas ir nebegrįžo ir jų likimas liko nežinomas.

Tauragės nebeatpažino.

Luebecko "konsulate" lietuvis karininkas ją raminęs, kad Tauragė esanti nesugriauta ir ten būsią gera gyventi. Kai ji pagaliau atvažiavo į Tauragę, tai rado jau nuo pat stoties tik griuvėsius, taip kad iš pirmo žvilgsnio miesto negalima buvo pažinti.

Į Tauragę pateko pro Kauną. Iš Vardino jas su transportu nuvežė į Kauną ir paleido, be maisto ir be pinigų. Arti stoties jas užkalbino vienas mielaširdingas žmogus, kuris, sužinojęs jų likimą, nuvedęs prie netoliese stoties buvusių būdelių, nupirko joms maisto ir davė 20 rublių, už kuriuos ji galėjo sau ir seseriai nupirkti geležinkelio bilietą į Tauragę. Tauragėje, senoje Vytauto gatvėje, kurios naujo pavadinimo nebeprisimena, nes lietuviai gatves tebevadina senais pavadinimais, rado dėdės šeimą savųjų namų griuvėsiuose, įsitaisiusią su šešiais vaikais rūsyse. Dėdė ir jas priėmė, nors gyventi nebuvo iš ko. Ji ėjusi pas apylinkės ūkininkus uždarbiauti ar kiek prasimaitinti. Taip pat pradėjusi lankyti mokyklą, kuri betgi buvusi rusška. Joje lietuvių kalba buvusi tik vieną kartą savaitėje. Po kelių mėnesių metė lankiusi tą mokyklą, kurioje vistiek nieko nesuprato ir dvejus metus, 1947/49 lankiusi vadinamą "suaugusių Gimnaziją".

Toji "suaugusių gimnazija" iš tikrųjų buvusi vargo mokykla, vieno senuko mokytojo vedama. Jis su žmona buvo jos vienintėliai mokytojai, o mokiniai buvo visokio amžiaus ir išsilavinimo. Mokykla neturėjusi jokių teisių. Mokytojui buvo mokams mokinių tėvų mažas atlyginimas. Mokytojui trūko ir vadovėlių ir mokslo priemonių. Mokė iš kelių pas jį dar užsilikusią vadovėlių, juos paskolindamas mokiniams. Ji ten mokėsi skaityti, rašyti, skaičiuoti, paišybos ir rankdarbių. Mokytojui 1949 m. susirgus, jos daugiau nebelankė. Išeito mokslo pažymėjimui gavo tik paprastą mokytojo raštelį, kad pas jį tokį tai laiką mokėsi. Mokykla buvusi mokytojo bute, Špelverio name, Birutės ir Dariaus-Girėno

gatvių kampe.

Partizanai, elgetavimas ir kelias į Vokietiją.

Kustojusi lankyti mokyklą, gavusi darbo alinėje. Bet 1950 m. turėjusi bėgti, nes milicija pradėjo įtarinėti dėl ryšių su partizanais. Ji iš tikrųjų partizanus pažinojusi. Jų buvę keliose jai pažįstamose šeimose. Jie turėjo normalius dokumentus ir dieną daugelis iš jų net turėjo darbo. Jie tik naktimis eidavo į žygius.

Pabėgusi iš Tauragės, atsidūrusi Šilutėje. Ten nesiregistravo, bet vargo elgetaudama. Kadangi Lietuvoje ūkininkai jau buvo su-likviduoti ir neturtingi, tai dažnai traukiniais slapta nuvažiuodavusi į Rygą ir elgetavusi arba padėjusi dirbti pas apylinkės ūkininkus. Šilutės apylinkėje susipažinusi su vienu partizanų ryšininku vokiečiu, kuris valdė vieną ūkį kaime. Tas ūkis jau priklausė kolchozui, o partizanų ryšininkas buvo to kolchozo brigadierius.

Kai prasidėjo vokiečių registracija, tai to vokiečio prikaltėta, užsiregistravo kaip vokiečių, nurodydama, kad pametusi dokumentus ir pameluodama, kad gimusi Karaliaučiuje, o ne Tauragėje. Tas vokiečių ir jo vienas draugas milicijoje paliūdijo, kad ji gimusi Karaliaučiuje. Jis pramokęs ją ir vokiškai, nors ji nebuvo taip gerai išmokusi ir turėjusi dėl to per tardymą vargo, nes ten vis griebdavosi lietuvių kalbos, nemokėdama pakankamai vokiškai, ir sukėlusį tardytojų įtarimą. Jai vis dėlto pavyko pro visus tikrinimus praeiti ir patekti į vakarų Vokietiją kartu su ja glėbojusi vokiečiu.

Nors ji grįždama į Lietuvą buvusi tik maža mergaitė, bet gerai pajutusi bolševikų melą ir apgaulę. Jai Lietuvos gyvenimas Luebecke rusų buvo nupasakotas visai kitaip, kaip iš tikrųjų buvo. Nors ji su seserimi buvusios 6 ir 9 metų mergaitės, jos buvo tardomos ir įtarinėjamos, kad esančios šnipės ir išdavikės. Su ja grįžusieji lietuviai verkėdavo ir dejuodavo dėl savo kvailumo, bet jau nebegalėjo savo likimo pakeisti.